

ДОСЯГНЕННЯ ОРГАНІЧНОГО РИНКУ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ РАКУРС

Т.Ю. Приймачук к.е.н., с.н.с., Т.А. Штанько, Т.Ю. Сітнікова
Інститут сільського господарства Полісся НААН

На Європейському просторі органічне виробництво бере свій початок з 90-х років та щорічно розширюється за обсягами споживання, постійно урізноманітнюючи асортимент органічних видів продукції.

Провідні організації з питань органічної продукції (IFOAM, FiBL, The Datamonitor Group) обсяги ринку органічної продукції у світі оцінили на рівні 60 млрд. дол. США Екологічним виробництвом сільськогосподарської продукції та продовольства займаються близько 1,8 млн господарств, які використовують 37,2 млн га. При цьому понад третини виробників знаходяться в Азії, Африці та Латинській Америці. За прогнозами, до 2014р. світове споживання органічної продукції збільшиться на 61% та досягне 97 млрд. дол. США.

Згідно даних IFOAM найбільші ринки споживання органічної сертифікованої продукції (на душу населення) мають такі країни, як Швейцарія, Данія, Люксембург, Австрія, (рис. 1) [1].

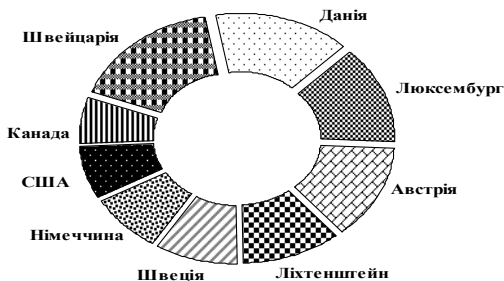


Рис. 1 Країни з найбільшим ринком споживання органічної сертифікованої продукції на душу населення, €, 2011р.

Найбільші площі, зайняті під органічним виробництвом, розташовані в Австралії, Франції, Аргентині, рис. 2 [1].

Середньостатистичний рівень споживання органічної продукції у розвинутих європейських країнах складає 10–11%, в Україні поки що це лише 1%.

Незважаючи на перевищення вартості органічних продуктів над традиційними на 40–50%, італійці щорічно витрачають на придбання органічних продуктів в середньому €25 на одну особу, швейцарці –

€105, датчани – €51, шведи – €47.

Велику нішу ці продукти не займають в жодній країні світу – вони формують свій ринок, який живе паралельно з ринком звичайних продуктів.

В Україні органічна продукція здобуває все більшої популярності, адже вітчизняний споживач стає обережнішим та серйознішим при виборі продуктів харчування. Серед українців сьогодні стає модною тенденція переходу на здоровий спосіб життя, значною складовою якої є здорове харчування. Альтернативою делікатесам, виготовленим з додаванням стимуляторів смаку та інших шкідливих консервантів, стає їжа органічного походження.

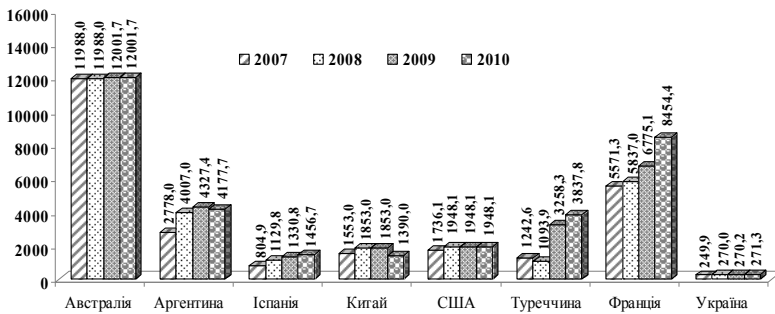


Рис. 2 Динаміка сільськогосподарських площ країн світу, зайнятих під органічним виробництвом, тис. га

На прилавках українських супермаркетів продукти з позначкою "екологічно чистий", "без консервантів", "біо" та "натуральний" зустрічаються сьогодні все частіше. Проте, іноді виробники використовують написи про екопродукцію як вдалий маркетинговий хід, зігравши на екологічних настроях, які стали актуальними в Україні після аварії на Чорнобильській АЕС. Однак, відповідний напис і висока ціна далеко не завжди означають, що продукт насправді є органічним. Причина в тому, що в українському законодавстві ще й досі відсутні державні стандарти та державна сертифікація органічної продукції.

Спробу відрегулювати дане питання на державному рівні було розпочато ще у травні 2005р., коли у першому читанні Верховною Радою було прийнято законопроект "Про органічне виробництво". Однак далі

справа не пішла. Наступна спроба – квітень 2011 року, коли Верховна Рада ухвалила Закон "Про органічне виробництво", який мав набрати чинності з 1 січня 2012р., однак Президент України відхилив його та повернув зі своїми пропозиціями для повторного розгляду до Парламенту. У 2012р. відразу два законопроекти на цю тему було зареєстровано у Верховній Раді (перший – депутатом-опозиціонером Юрієм Кармазіним, другий – Кабінетом Міністрів), але Президент знову наклав вето на закон. Вкотре питання залишилось відкритим, а виробники знову очікують появи "правил гри" для тих, хто хоче займатись виробництвом органічної сільгосппродукції, а термін «органічне виробництво» залишився ще не визначеним і не захищеним.

На сьогоднішній день у сфері розвитку органічного виробництва України існують перешкоди, які потребують першочергового вирішення:

- відсутність чинних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність суб'єктів господарювання у сфері органічного виробництва;

- низький рівень інформованості населення, товаровиробників, органів державної влади та місцевого самоврядування щодо можливостей та перспектив розвитку органічного виробництва у регіоні;

- низький рівень обізнаності споживачів про доцільність споживання продуктів та їх позитивний вплив на організм людини;

- складнощі при вирощуванні продукції – обмежене використання дозволених засобів;

- недостатній рівень розвитку інституційної інфраструктури, необхідної для підтримки органічного виробництва;

- низький рівень інвестування в органічне виробництво;

- переробка української органічної продукції знаходиться на початковій стадії;

- цільова аудиторія органічних продуктів – обізнані та небідні люди;

- недостатній рівень професійних знань і досвіду господарюючих суб'єктів щодо ведення органічного виробництва у сучасних умовах та відсутність ефективної системи підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері органічного виробництва;

- відсутність підтримки з боку держави цього сектора.

Однак ці проблеми не перешкоджають поступальному розвитку вітчизняного органічного виробництва.

Відповідно до Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015р. планується стимулювати ведення органічного сільського господарства, створивши систему його сертифікації та збільшивши показник вирощування органічних

культур до 10%.

На користь розвитку органічного виробництва в Україні говорять такі факти: наша держава має значні площі сільськогосподарських угідь, достатня природна родючість ґрунтів дає змогу отримувати високі врожаї без внесення мінеральних добрив та агрохімікатів, при органічному землеробстві значно менші затрати енергоресурсів (в умовах дефіциту власних є позитивним) та додаткові затрати живої праці (в умовах сільського безробіття є актуальним).

Офіційні статистичні огляди IFOAM підтверджують, привабливість даного сектора агровиробництва в Україні. Якщо на початок 2003р. в Україні було зареєстровано 31 господарство, що отримало статус “органічного”, то наприкінці 2011р. нараховувалось вже 155 сертифікованих органічних господарств, а загальна площа сертифікованих органічних сільськогосподарських земель складала більше 270 тис. га, (рис. 3) [1].



Рис. 3 Динаміка органічних сільськогосподарських площ, кількість сертифікованих органічних господарств та обсяги споживання сертифікованої органічної продукції в Україні.

Органічний ринок України сьогодні можна віднести до олігополістичних, що свідчить про неможливість конкретного виробника впливати на нього.

Більшість українських органічних господарств розташовані в Одеській, Херсонській, Полтавській, Вінницькій, Житомирській, Закарпатській, Львівській, Тернопільській та Хмельницькій областях. Дослідження Федерації органічного руху України свідчать, що сучасний внутрішній споживчий ринок органічних продуктів в Україні почав

розвиватись ще з 2006–2007 рр., склавши у 2008 році 600 тис. євро, 2009р. – 1,2 млн євро, 2010 – 2,4 млн євро та у 2011 році – 5,1 млн євро [2].

Про розвиток вітчизняного органічного ринку говорить і той факт, що представники українського органічного сектору були представлені на найбільшій міжнародній виставці органічної продукції БіоФах-2013 (13-16/02/2013 в м. Нюрнберг, Німеччина) [3]. Українські органічні харчові продукти на стенді Швейцарської програми сприяння імпорту (SIPPO) експонували 6 компаній: ТОВ "Агрофірма «Поле» (Черкаська обл., органічні зернові, бобові), ТОВ «Галс ЛТД» (Чернівецька обл., органічний березовий сік та мікси), ПП НСНФ «Соєвий вік» (Кіровоградська обл., органічна соя), ТОВ «Чистий продукт-С» (Донецька обл., органічні фрукти, овочі, баштанні), ТОВ «Сумифітофармація» (Сумська обл., органічні лікарські трави) та ТОВ «Дарлісад» (Волинська обл., органічні ягоди). Більшість з них сертифіковані міжнародно-акредитованими сертифікаційними органами – «Органік стандарт» (Україна) та ІМО (Швейцарія) відповідно до європейських стандартів органічного виробництва (Постанова Ради ЄС №834/2007).

Якщо ринок виробників органічної їжі й надалі зростатиме, вони зможуть потіснити виробників захімізованої продукції, а це означає, що на наші столи частіше потраплятиме справді здорова та корисна їжа.

У Житомирській області органічним виробництвом займається невелика кількість підприємств, які, в основному, вирощують та реалізують зернові й зернобобові культури, овочі, велику рогату худобу, виробляють молоко та м'ясо. Не розвинута сьогодні, на жаль, переробка та виготовлення готового органічного продукту. Переробні підприємства не готові адаптуватись до органічного виробництва з ряду причин:

- малі об'єми продукції;
- проблема якісної органічної продукції;
- відсутність адекватної співпраці з виробниками;
- віддаленість переробної інфраструктури;
- висока собівартість переробки, пов'язана з відсутністю

регулярного постачання сировини впродовж року.

У ланці реалізації органічної продукції відсутні центри дистрибуції (спеціалізовані магазини).

Виробництво органічних продуктів харчування – справа не з легких, оскільки кожен етап виробництва повинен відповідати вимогам і пройти ретельну сертифікацію. Однак, враховуючи тренди та попит, такі зусилля будуть виправданими.

У Житомирській області розроблена Комплексна програма підтримки розвитку органічного виробництва Житомирщини на 2013-

2015 роки, що є позитивним зрушенням до активізації розвитку даного сектору сільського господарства. Головною метою Програми є забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу регіону шляхом розвитку та підтримки ведення органічного виробництва.

Будемо сподіватись, що реалізація заходів Програми сприятиме: підтримці малого та середнього бізнесу; вдосконаленню зворотного зв'язку між виробниками і споживачами; розбудові сільських територій та розвитку місцевих громад, поліпшенню іміджу області та інвестиційного клімату у регіоні, інтеграції Житомирщини в міжнародний органічний ринок.

В останньому виступі Віктора Януковича на Генеральній асамблеї ООН у Нью-Йорку знову прозвучало те, що Україна ставить собі за мету нагодувати світ екологічно чистими продуктами. Принаймні у влади є розуміння перспективності виробництва подібних продуктів і сьогодні ми повинні активізувати вітчизняне органічне виробництво, для того, щоб передати здорову спадщину майбутнім поколінням.

Література

1. Світова статистика органічного виробництва. Офіційний сайт IFOAM [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifoam.org>
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.organic.com.ua>
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agronews.ua>